

Buletin de analiză politică

Anul III, nr. 2 (26), 30 ianuarie 2004

Buletin editat de Institutul Social Democrat “Ovidiu Șincai”
Reproducerea integrală sau parțială a textelor este permisă numai cu acordul ISD

SUMAR

I. Analiză politică internă

- Problema „Ținutului Secuiesc“ în contextul aderării României la Uniunea Europeană 3

II. Analiza comunicării politice

- Noii veniți pe scena politică românească - Gigi Becali și Lia Roberts 8

I. Analiză politică internă

Problema „Ținutului Secuiesc” în contextul aderării României la Uniunea Europeană

Problema autonomiei este un subiect important pentru țările UE, dar și a celor în curs de aderare, ea fiind caracterizată prin două forme. Este vorba despre:

1. autonomia administrativ-teritorială, prin care se înțelege dreptul și capacitatea efectivă a autorităților administrației publice locale de a soluționa și de a gestiona, în cadrul legii, în nume propriu și în interesul populației locale, o parte importantă a treburilor publice; (așa cum este definită în **Carta Europeană a Autonomiei**, adoptată la Strasbourg, în 15 octombrie 1985);

2. autonomia regională, pe criterii etnice, referitoare la administrarea unor regiuni locuite majoritar de o anumită minoritate națională;

Unele dintre aceste forme de autonomie se pot suprapune - ceea ce ține de specificul și istoria fiecărei țări, tipul de împărțire administrativ-teritorială, diversitatea etnică sau culturală, ponderea minorităților în totalul populației, nivelul de dezvoltare economică, tipul de regim politic.

1. Autonomia culturală din proiectul de Constituție Europeană

În concepția arhitecților proiectului de Constituție europeană, protecția minorităților este mai degrabă de domeniul competenței statelor membre ale **Uniunii Europene**. Promovarea principiului subsidiarității și al armoni-

zării diferențelor de etnie, rasă, religie, cultură, etc., contribuie la crearea unui nou model european de autonomie, care evită conflictele și trece dincolo de statul național.

Pe de altă parte, **Consiliul Europei** a recunoscut necesitatea reprezentării puterilor locale. În 1994, este înființat **Congresul Puterilor Locale și Regionale din Europa (CPLRE)**, în calitate de organ consultativ al Consiliului Europei, el înlocuind Conferința puterilor locale și regionale din Europa. Obiectivul principal al Congresului este de a ajuta noile state membre să-și îndeplinească sarcinile practice necesare realizării unei autonomii locale și regionale.

În mod surprinzător, problema multiculturalismului european și a relațiilor interetnice a preocupat puțin *Convenția pentru Viitorul Europei*. **Proiectul Constituției europene** face doar câteva referiri generale la păstrarea diversității culturale, lingvistice și religioase (Preambul, art. II, 22), precum și la respectul identității naționale. Cât privește **Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale**, ea atinge indirect tema drepturilor culturale, tratându-le ca parte integrantă a Drepturilor Omului.

Modul în care sunt tratate minoritățile, și nu numai cele naționale, este în primul rând un indicator pentru nivelul de dezvoltare al democrației unei țări. De aceea, edificarea unei democrații europene transfrontaliere impune implicarea instituțiilor europene în domeniul

drepturilor culturale. De asemenea, federalizarea Europei și comunitarizarea politicilor identitare este o cale pentru evitarea tentației de a folosi minoritățile ca mijloc pentru promovarea intereselor geopolitice.

Etnicizarea, adică pretenția obsesivă de a rezolva conflictele identitare prin crearea de comunități culturale pure, este un pericol. Stimulând segregarea etnică, ea ar putea reduce și sentimentul de responsabilitate al majorității pentru soarta minorității. Pe de altă parte, modelul multicultural vine în contradicție cu modelul tradițional naționalist european din secolul XIX. Uniunea Europeană, ca expresie a angajamentului comun al tuturor părților de a evita (re)aparitia conflictelor pe criterii etnice creează un model nou care transcende statul național. Soluția este corelarea modelului civic cu multiculturalismul.

Aceste concluzii, care decurg din evoluția statelor-națiune, nu își pierd valoarea în contextul globalizării și încă mai puțin în acela al unificării Europei. Într-adevăr, Europa unită va fi un teritoriu pe care nu vor trăi decât minoritățile culturale. Cu timpul, se va naște un popor european, dar el va fi totdeauna eterogen sub aspect cultural, fiind un exemplar model de unitate în diversitate. Într-o Europă a minorităților, fără frontiere interne și a dublei cetățenii (națională și europeană), statul nu mai poate fi decât spațiul matricial pentru cetățenii săi, indiferent de etnia lor. De aceea, atât standardele privind drepturile culturale, cât și acțiunile vizând remedierea încălcării acestor drepturi trebuie fixate la nivel continental, mai ales atunci când problema nu a fost rezolvată de instituțiile statelor membre.

Acesta este și motivul pentru care modelele și formulele recomandate de UE candidaților nu se mai potrivesc cu realitatea de după aderare. Ca state civice multiculturale, actualele state națiune, odată membre ale UE, nu vor mai avea motive de inițiativă politică în

raporturile dintre ele cu privire la conviețuirea interetnică, aceasta rămânând o preocupare legitimă la nivel federal. Pe de altă parte, reconstituirea națiunilor culturale, a popoarelor europene în termeni reali, va implica desprinderea drepturilor culturale de un anumit teritoriu. Frontierele popoarelor nu ar mai trebui să se intersecteze cu cele ale statelor și să le pună în discuție, inducând conflicte. Popoarele Europei unite se vor autodetermina cultural, dar nu și teritorial, respectiv nu vor da naștere unor noi subiecți de drept internațional.

2. Problema autonomiei în țările Uniunii Europene

Uniunea Europeană are anumite standarde în tratamentul aplicat minorităților, iar România s-a conformat acestor cerințe (rapoartele de țară ale Comisiei Europene arată că România îndeplinește criteriile politice de la Copenhaga). Cu toate acestea, reprezentanții radicali ai comunității maghiare din România susțin un model maximal de autonomie, care se regăsește în unele țări europene, dar izolat. Actualmente, se promovează un model al multiculturalismului, dar și respectarea tradițiilor și a obiceiurilor locale.

În **Austria** și **Germania**, în cadrul statului federal, fiecare land are o autonomie destul de largă, cu organe legislative și executive proprii. Cu toate acestea, nu poate fi vorba despre autonomia minorităților naționale care să-și revendice anumite drepturi, ci despre o împărțire conform tradițiilor istorice.

În **Regatul Unit al Marii Britanii**, fiecare din cele patru subdiviziuni insulare - Anglia, Scoția, țara Galilor și Irlanda de Nord cu statut autonom față de Regat și comunități etnice diferite - au organe legislative și executive proprii și o largă autonomie internă, dezvoltată în diverse domenii: financiar, educațional, sănătate și ordine publică.

În **Belgia** există trei comunități (flamandă, valonă, germană) și fiecare dintre acestea sunt organizate pe regiuni autonome distincte, pe baze etnice. Fiecare grup etnic (flamand și valon, germanii fiind puțini din punct de vedere numeric) este reprezentat proporțional egal în parlament, fiecare din cele două comunități etnice (flamandă și valonă) au partide proprii, instituții legislative și executive proprii, administrație locală pentru fiecare din cele două comunități. Belgia este exemplul clasic de autonomie pe criterii etnice, având în vedere istoria celor două comunități și modul lor de coexistență. Dar și în Belgia se tinde către un modelul multicultural promovată de Uniunea Europeană; de exemplu, în Bruxelles, majoritatea populației este constituită din familii mixte.

În **Franța** sistemul administrativ este mai centralizat dar, în ultimii ani, a trebuit să se acorde o anumită autonomie comunităților etnice care locuiesc în zonele marginale și anume: Corsica (unde există și o mișcare separatistă destul de violentă), Bretania, Alsacia, flamanzii din Nord (de la Dunkerque), bascii din SV, comunitatea gasconă / occitană și catalanii din Sud. Ca și în România, toate comunitățile au o autonomie mai mult culturală (cu excepția Corsicii, care începe să aibă și autonomie administrativă).

În **Italia** autonomia culturală și cea regională sunt mai clar delimitate decât în cazul francez, fiecare regiune având o identitate bine definită: Tirolul de Sud (locuit majoritar de germani), Aosta (locuită de francezi), Sicilia, Sardinia și regiunea Friuli-Venezia-Giulia. În ultimii ani, însă, se tinde tot mai mult către o suprapunere între autonomia culturală și cea regională, iar în plan local, asistăm la o descentralizare mai accentuată, prin transferarea atribuțiilor executive spre instituțiile locale (primării, consilii locale). Acest model pare similar cu propunerea din proiectul de autonomie

inițiat de către radicalii maghiari din România.

În **Finlanda** sistemul autonomiei locale este foarte bine dezvoltat, în sensul că instituțiile locale au o autoritate mai mare decât a guvernului național. Consiliile locale sunt numite „parlamente ale orașului”, iar primarul este „directorul” sau „administratorul” orașului și nu are culoare politică. În Finlanda, există, totuși, două exemple de autonomie etnică, dar care nu se bazează pe un sistem referențial al minorităților etnice, ci pe contextul general de descentralizare. Este vorba despre laponii din Laponia și de suedezii din insulele Aland și de pe litoralul vestic.

Ca și în Finlanda, în **Suedia**, există o autonomie mai largă a instituțiilor locale, care nu se suprapune pe reprezentarea pe regiuni a grupurilor etnice. De exemplu, laponii din nordul țării sunt divizați pe mai multe regiuni.

În **Spania**, există un sistem asemănător cu cel din Marea Britanie, dar mai descentralizat, pentru că aici este vorba despre două forme de autonomie:

- *pe criterii regionale*: în Navarra, Castilia-Leon, Aragon, Asturia și Cantabria (foste regate medievale);

- *pe criterii etnice*: țara bascilor, Catalonia (cu largă autonomie administrativă) și Galicia.

Indiferent de criteriul de autonomie după care sunt împărțite, aceste regiuni au instituții legislative și executive proprii: cortesuri (parlamente) și guvernatori (numiți de rege). Excepție fac Catalonia și țara bascilor, unde guvernatorii sunt aleși de către parlament, ca o nuanțare a autonomiei pe criterii etnice.

În ceea ce privește restul țărilor Uniunii Europene (**Danemarca, Grecia, Irlanda, Luxemburg, Olanda, Portugalia**), se poate vorbi despre societăți multiculturale, în care minoritățile (etnice, religioase, sexuale etc.) sunt amestecate cu majoritatea populației. Chiar dacă nu se delimitează prin nici o formă

de autonomie (nu au instituții proprii de reprezentare politică, nu există o împărțire administrativ-teritorială, pe criteriul existenței preponderente a vreunei minorități), minoritățile au doar drepturi culturale (de a studia și susține examenele în limba maternă, de a avea plăcuțe bilingve, de a viziona emisiuni realizate în limba maternă etc.)

3. Revendicările de autonomie ale naționaliștilor maghiari din România

Principala diferență între autonomia Tirolului de Sud (Italia), țara bascilor (Spania) și proiectul de autonomie maghiară se referă la tradiția istorică. În Tirolul de Sud conviețuiesc comunități diferite și există multe familii mixte. Din cauza slăbiciunii Austriei, aceasta nu a revendicat niciodată Tirolul de Sud, autonomia acestei regiuni fiind obținută treptat, după intrarea Italiei în Uniunea Europeană. În ceea ce privește țara bascilor, aceasta a fost înglobată de-a lungul istoriei sale în Franța sau Spania, ea reușind să-și mențină autonomia și să se dezvolte economic. Pe de altă parte, în insulele Aland (Finlanda) diferența constă în aplicarea dreptului germanic, cutumiar, în Europa nordică. Dreptul germanic acceptă existența mai multor legi locale, acceptate fiecare cu specificul ei, fără ca acestea să fie subsumate legilor de la centru. În ceea ce privește obținerea autonomiei teritoriale în Europa Centrală, ea are la bază dreptul roman care se bazează pe legi scrise, în care primează puterea centrală, legile locale fiind supervizate și subsumate legilor centrale.

Proiectul maghiar de autonomie revendică regiunea ținutului Secuiesc ca o regiune istorică a cărei autonomie teritorială datează încă din anul 1200, ea având administrație și o structură socială proprie, drepturi și statut special. Conform acestui proiect, exercitarea

dreptului de autonomie, respectiv recunoașterea și transferul competențelor sporite, specificul regiunii, precum și autoritățile alese asigură egalitatea deplină și efectivă a tuturor cetățenilor săi, care aparțin colectivității regiunii autonome. Prin proiectul de autonomie se urmărește stabilirea cadrului de autonomie regională (teritorială, culturală și economică), fiind vorba de un regionalism „asimetric”, în sensul că acesta nu se aplică decât în teritoriile unde populația de etnie maghiară este preponderentă.

Naționaliștii maghiari susțin că, prin proiectul lor de autonomie, nu este lezată integritatea teritorială a României sau suveranitatea națională, întrucât el se bazează pe dreptul la autodeterminare internă a comunităților, pe principiul subsidiarității și al autoadministrării. De asemenea, radicalii maghiari consideră, că, prin aceste revendicări nu vin în contradicție cu prevederile europene. În contextul elaborării acestui proiect, ei cer reprezentanților instituțiilor europene să includă în proiectul Constituției europene dreptul la autonomie al minorităților naționale.

Proiectul de autonomie al ținutului Secuiesc aprobat de către Consiliul Consultativ al Scaunelor Secuiești și, în octombrie 2003, la ședința de constituire a Consiliului Național Secuiesc a suferit 95 de modificări, cele mai importante fiind:

1. Președintele Consiliului Secuiesc va fi ales prin vot secret, pe o perioadă de patru ani, de către cetățenii regiunii respective.

2. După ce ținutul Secuiesc va deveni o regiune autonomă, consiliul local va înființa o poliție proprie și alte instituții cu competențe distincte și specifice.

3. Funcțiile de conducere din cadrul instituțiilor publice descentralizate, și anume posturile de procuror și judecător, vor fi ocupate, în funcție de procentul populației de etnie maghiară din acea zonă.

4. În instituțiile cu predare în limba maghiară, se va studia istoria, geografia și cultura maghiară, dar vor fi și cursuri de studierea limbii române.

4. Implicațiile politice ale proiectului de autonomie a ținutului Secuiesc

Revendicările exprimate de naționaliști privind autonomia județelor Harghita, Covasna și Mureș depășesc prevederile de colaborare politică, socială și economică dintre UDMR și PSD, ei radicalizându-și acțiunile prin crearea Consiliului Național al Secuilor (CNS) ca un for superior de autogovernare a maghiarilor. Pe de altă parte, ministrul ungar de externe, Laszlo Kovacs, recunoaște doar UDMR ca unic reprezentant legitim al intereselor comunității maghiare.

Mai mult, Consiliul Național al Secuilor se pare că reprezintă dorințele de autonomie ale maghiarilor doar din cadrul județelor unde aceștia sunt majoritari, ignorând efectele electorale pe care le-ar putea avea asupra reprezentării în Parlament a intereselor întregii comunități. Cu atât mai mult cu cât, UDMR este susținut de o parte însemnată a maghiarilor din Transilvania..

Prin urmare, efectele pe termen lung ale proiectului de autonomie se pare că dezavantajează UDMR și reprezentarea în parlament a maghiarilor. De asemenea, readucerea în atenția opiniei publice a tematicii autonomiei pe criterii etnice tensionează relațiile dintre români și maghiari, mai ales în aceste regiuni și favorizează ascensiunea forțelor extremiste.

Recomandări

Problema autonomiei maghiarilor are două aspecte. În primul rând, oricât de bine ar fi reprezentați în Parlament, cetățenii români de origine maghiară nu pot să atingă un nivel mai ridicat de trai decât al majorității populației. În al doilea rând, într-o viziune democratică corectă, interesele comunității maghiare din România nu ar trebui reprezentate doar de UDMR, ci de către toate partidele politice.

1). Partidul de guvernământ ar trebui să acționeze în direcția respingerii manipulării folosite de către Consiliul Național al Secuilor, care reclamă necesitatea îndeplinirii revendicărilor de autonomie teritorială, pe criterii etnice, ca și cerință primordială pentru integrarea României în Uniunea Europeană.

2). De aceea, liderii PSD din Transilvania ar trebui să pregătească întruniri cu organizațiile locale proprii pe tema autonomiei ținutului Secuiesc.

3). După respingerea mai mult decât probabilă de către Parlament a proiectului de autonomie, naționaliștii maghiari ar putea spune că, deoarece „calea legală” a eșuat, ar putea adopta alte metode pentru îndeplinirea obiectivului lor politic. În acest caz, există pericolul apariției unor tensiuni la nivel local – alimentate și de către presa locală - care ar putea degenera în conflicte, efectele lor putând fi exploatate politic în detrimentul României.

4). Liderii PSD ar trebui, de asemenea, să respingă concurența lansată de PRM și posibil de Alianța PNL-PD, în domeniul condamnării naționaliștilor maghiari.

II. Analiza comunicării politice

Noii veniți pe scena politică românească – Gigi Becali și Lia Roberts

I. Gigi Becali

1. Construcția mediatică a unui personaj

Gigi Becali este un personaj mediatic binecunoscut cu mult înainte de intrarea sa oficială în politică. În calitatea sa de patron al clubului de fotbal Steaua, Becali a fost mediatizat intens de toate canalele de știri, într-o cantitate comparabilă cu mediatizarea celor mai importanți politicieni din România. În calitate de comunicator, Becali a fost întotdeauna privit după două seturi de criterii: unele estetice – ce spune Becali, cum spune Becali – iar altele practice: ce face Becali, ce politică de investiții are etc. Aceasta este baza pe care s-a construit deja o imagine duală a actorului public Gigi Becali: conform criteriilor estetice, acesta era mai degrabă un personaj caricaturizat, exponent al stării tragicomice în care se află fotbalul românesc; conform celor practice, Becali este un investitor de anvergură, care are puterea financiară de a susține o echipă de fotbal de vârf. Becali este astfel perceput prin intermediul unei duble distanțări față de un standard: este diferit de majoritatea oamenilor obișnuiți deoarece, pe de o parte, este un om de afaceri de succes, iar pe de altă parte pare lipsit de caracteristicile pe care cineva le asociază în mod normal cu succesul în afaceri: coerența conceptuală și chiar verbală, comportamentul ponderat.

În această calitate, Becali este aproape

întotdeauna asociat explicit sau implicit universului material și conceptual al unei anumite (sub)culturi urbane, care promovează valori precum „tupeul”, „șmecheria”, este populată de „fraieri”, „șmenari”, „dușmani”, „familie” și se caracterizează printr-o exprimare deliberat marginală (argotică/vulgară). Exponenții media ai acestei (sub)culturi promovează o viziune moralistă și solemnă a realității, bazată pe scheme argumentative de tipul „nimeni nu te ajută dacă nu te ajuți tu însuși”, „dușmani-prieteni”, „răsplata lui Dumnezeu”, „sunt băiat deștept” etc. Raționamentele schematică ale acestei subculturi la care Becali se afiliază benevol și pe care le propagă asiduu funcționează cel mai bine tocmai pentru că sunt schematică – precepte ale existenței cotidiene, relația cu Dumnezeu, relații de familie („mamă, ai un fiu șef de partid”) sunt acceptate de un număr mare, deși imposibil de apreciat, de indivizi. Acest univers conceptual este în același timp o resursă și un handicap pentru Becali: îl apropie de un anumit grup de populație, dar îl și separă definitiv de altele.

2. Gigi Becali ca actor comunicațional individual

O altă problemă de discutat în legătură cu poziționarea comunicațională a lui Gigi Becali este relația sa cu clasa politică. Încă de la prima sa apariție în calitate de politician, la întrunirea Partidului Noua Generație, Becali a accentuat asupra ideii că este un individ care vine *din*

afara clasei politice. Această situație este folosită de Gigi Becali ca resursă: el nu este un politician, dar învață să devină unul, adică nu se identifică substanțial cu clasa politică actuală (nu sunt politician), ci se identifică funcțional (învăț să fac politică). Becali accentuează asupra faptului că a vrut să intre în politică prin intermediul unui „partid nemânjit”, ceea ce, împreună cu dezavuarea calității clasei politice actuale, se constituie în pilonii de sprijin ai unei „retorici a curățeniei” și a inocenței noului venit.

Resursele lui Becali în relație cu discursul noului-venit funcționează în condițiile în care ele suscită din partea clasei politice reacții care țin de complexe fondatoare ale acesteia. Reacția anti-egalitaristă, elitistă și discriminatorie, uneori mergând până la vulgar a majorității politicienilor¹ și figurilor publice la intrarea lui Becali în activitatea politică este indiciul că aceste complexe există și că Becali a intuit corect mizând pe suscitarea lor. A reușit astfel să contureze imaginea unei clase politice (oricum apreciată negativ de populație) care face front comun împotriva sa, imputându-i „defecte” precum lipsa unui anumit standard moral și intelectual. Datorită unui mecanism asociativ, aliniamentele pe care le-a creat prin această poziționare sunt *clasa politică* (coruptă, inertă, antiegalitaristă) pe de o parte, *societatea + Gigi Becali* pe de alta.

Noul venit, deși nu dorește să fie asimilat cu politicienii, nu vrea, de asemenea, să fie perceput ca incompetent și de aceea importă masiv din arsenalul imagistic al omului de afaceri de succes, în lipsa unui patrimoniu politic palpabil. De asemenea, în articularea imaginii sale de outsider în raport cu clasa politică, Becali recurge la scoaterea în evidență a „calităților” pe care consideră că le are. Aici, Becali face apel la un set eterogen de teme

precum calculul câștig-pierdere, capacitatea financiară, onestitatea, credința, îndrăzneala, incoruptibilitatea, valorile familiale, valorile naționale, spiritul de competiție.

Becali recurge frecvent la discursul câștigului și pierderii. El supune acțiunile pe care le efectuează unei explicații publice în termeni de câștig-pierdere, mimând și schematizând raționalitatea care stă la baza acțiunilor unui om de afaceri (mă costă atât, câștig atât). Descriindu-și acțiunile în acești termeni, Becali creează impresia că trece peste tabuurile clasei politice, expunând rațiunile *personale* pe care le are în efectuarea unei acțiuni politice, spre deosebire de practicile curente ale clasei politice, axate pe un discurs al persuasiunii în centru căruia se află urmărirea „binelui public” și eliminarea oricărei referiri la avantajul personal al politicienilor.

Calculul câștig-pierdere are efecte într-o altă zonă argumentativă a lui Gigi Becali: discursul onestității și francheței, sintetizat în jurul enunțului „Becali spune lucrurilor pe nume”. Becali se face astfel un transmițător al adevărului și un utilizator al lui ca armă politică. Deși mai există actori politici care recurg la comportamente similare (în special Corneliu Vadim Tudor și Traian Băsescu), modul în care o face Becali este mai simplu: nu recurge la teoretizări elaborate de genul teoriei conspirației sau la considerații istorico-teologice-sociologice, ci enunță „adevăruri” simple, comode, ușor asimilabile tocmai prin simplitatea și caracterul lor schematic. Din nou, efectul creat (sau vizat) este că Becali spune ceva ce clasa politică se ferește să spună.

Capacitatea financiară este un element care a fost apreciat dual în societatea românească. Persoanele care o au sunt respectate, dar în același timp disprețuite pe temeuri

¹ Excepțiile sunt notabile: politicienii PSD, Emil Boc, un mic număr de comentatori politici.

morale, făcând deseori obiectul suspiciunilor de corupție și furt. Becali este conștient de acest pericol, asociind declarațiilor sale de onestitate un complex de teme religioase, care merg de la originea divină a averii sale și de la patronajul divin al fiecărui act cotidian („Dumnezeu a vrut ca eu să fiu patron la Steaua”) până la actele de pioșenie publică (filantropie religioasă, construirea de biserici etc.). Aceste valori tradiționale, care fac apel la sensibilități care se pot specula politic, sunt asociate cu cele caracteristice partidelor populiste de dreapta: valorile naționale și valorile familiale.

Reacția clasei politice, pe care am amintit-o mai sus, este axată pe transformarea atuurilor personale ale lui Becali în minusuri, conform tabelului următor:

valori propuse de Becali	contravalori prin care clasa politică propune perceperea lui Becali
- simplitatea (comportamentului)	- incultura
- averea, capacitatea financiară	- corupția
- religiozitatea, naționalismul	- demagogia, populismul

Este totuși de observat că o mare parte din clasa politică nu este imună ea însăși față de minusurile pe care i le impută lui Becali: o mare parte dintre politicieni sunt considerați corupți, iar utilizarea mesajelor populiste și/sau naționaliste este o practică frecventă a întregului spectru politic. În plus, reproșul că Becali este un individ incult și needucat nu este neapărat un minus. Însuși Becali își recunoaște carențele în raport cu modelul standard de politician profesat de clasa politică (care ar presupune un grad sporit de educație), contrarând astfel parțial, cel puțin, criticile aduse pe această temă. Apoi, prin recunoașterea faptului că nu este „asemeni lor” la capitolul educație sau socializare politică, Becali transmite un mesaj puternic tuturor celor care se simt excluși social tocmai din diverse motive -

din cauza lipsei de educație sau de adecvare profesională și, în consecință, a lipsei de acces în clasa închisă a celor care definesc și administrează binele public. Astfel, Becali încearcă (și reușește, după părerea noastră, cel puțin în parte) să-și utilizeze handicapurile în propriul avantaj.

3. Gigi Becali ca actor organizațional

Gigi Becali trebuie să se definească nu doar ca actor individual, ci și ca actor organizațional. Aici este de subliniat faptul că resursele enumerate anterior provin din calitatea de actor individual a acestuia. Una dintre temele centrale ale tratării lui Becali în mass-media a fost singularizarea acestuia. La rândul său, încurajat de expunerea mediatică, Becali a căutat să se individualizeze și să acționeze diferit față de actorii relevanți – de aici valoarea de exemplu și sentimentul de ieșire din comun pe care acesta îl transmite.

Această strategie de imagine poate însă să fie contraproductivă în condițiile în care trebuie pusă de acord cu activitatea în partid. Becali și-a anunțat intenția de a-și asuma monopolul asupra partidului („Eu voi fi comandantul suprem”), ceea ce, din punct de vedere comunicațional, se traduce prin existența unei structuri închise, cu un singur vector (similară PRM). În ceea ce privește vectorii secunzi, PNG nu deține nici unul vizibil până acum. În plus, datorită faptului că PNG este considerat un partid periferic, dominat de asocierea cu persoane relativ compromise din punct de vedere politic (Viorel Lis), perspectiva de a atrage vectori cu un anumit grad de notorietate este foarte îndepărtată. De asemenea, „fabricarea” unor vectori noi recrutați din personalul existent al partidului este improbabilă.

Din punctul de vedere al coerenței lider (vector principal) - partid, este de subliniat că PNG și Becali au o existență aproape paralelă:

Becali nu are resurse de furnizat pentru menținerea coerenței organizaționale și ideologice a partidului, iar partidul nu este creat pe baza valorilor pe care le propaga și le propagă Becali înainte și după intrarea sa în politică, ci a fost și este conceput de membrii săi ca o întreprindere semi-politică, fără o poziție ideologică elementară. În plus, alegerea lui Gigi Becali în fruntea partidului a fost asemănată cu o tranzacție comercială („Becali și-a cumpărat un partid”).

Din aceste motive este de estimat că Becali și PNG vor avea dificultăți serioase în efortul de creare a unei organizații care să (se) comunice eficient, adică să aibă structuri de comunicare specializate/sectorializate și vectori secundari, toate acestea proprii unui partid standard. Este de aceea de așteptat ca eforturile de a crea o strategie de imagine pentru Becali/PNG să se concentreze asupra relației incoerente dintre partid și liderul său, însă rezultatul probabil este că se va încerca exploatarea patrimoniului de imagine de până acum, concentrat în exclusivitate pe persoana lui Becali (unic deținător de resurse). În acest sens, este probabil că Becali nu va trece la re-amenajarea discursului său politic și la construirea unei comunicări „de partid”, ci va insista în continuare pe aceleași teme cu care s-a identificat deja sau cu care și-a propus public să se identifice: naționalismul (civic, în condițiile în care Becali nu își propune să devină un „răzvrătit” după modelul Corneliu Vadim Tudor), valorile tradițional-religioase, coroborate cu exemplul personal de reușită și cu *toposul* depășirii condiției, predominant în discursul șefului PNG. Este puțin probabil ca partidul să adopte un discurs care vizează un grup de populație și mai probabil ca partidul să adopte o postură de tip „catch-all” populistă, axată pe valori tradiționale în materie de chestiuni religioase, naționale și de gen.

Din punctul de vedere al caracteristicilor

practice ale comunicării, este de așteptat ca Becali să mizeze pe mesaje scurte, percutante, și aceasta din trei motive: se pretează cel mai bine temelor predilecte ale lui Gigi Becali, tipului de audiență vizată și particularităților de comunicator ale lui Gigi Becali – o oarecare inabilitate de a se exprima public și de a recurge la construcții conceptuale elaborate. De aceea, până la un punct, este de estimat că acest partid va avea o traiectorie comunicățională similară PUR, care este tot un partid-appendice al unui om de afaceri și care, din cauza acestei situații, nu a putut dezvolta o structură de comunicare eficientă.

II. Lia Roberts

Lia Roberts, consulului onorific al României la Las Vegas și președinte al Partidului Republican în statul Nevada, și-a anunțat intenția de a candida la președinția României.

1. Comportamentul comunicațional de până în prezent

Datorită lipsei de notorietate, poziția comunicațională a Liei Roberts este actualmente precară în raport cu oricare dintre posibili candidați la președinție. Principala direcție în care a acționat până acum Lia Roberts a fost tocmai stabilirea unor premise de creștere a notorietății. Acest demers a fost sprijinit pe trei piloni: contacte cu toate forțele politice, utilizarea imaginii Statelor Unite în sprijinul imaginii sale și etalarea potenței sale financiare.

Contactele cu forțele politice sunt menite a o pune pe Lia Roberts în contact cu electoratul acestora. Este de subliniat că această strategie (suficient de mediatizată) obligă forțele politice să o ia în considerare și să ia o poziție față de aceasta. Contactul și deschiderea față de toate forțele politice o singularizează pe

aceasta, fiind probabil singurul politician (în afară de Ion Iliescu) care o face. Singularizarea înseamnă și diferențiere față de ceilalți – implicit, Lia Roberts a intenționat să se propună pe sine ca alternativă la comportamentul politicianului român, vizând în special votanții nehotărâți, singurii care, dezamăgiți de politiciei existente, ar putea fi receptivi semnificativ la mesajul transmis de Roberts.

Imaginea SUA a fost utilizată în România de mai multe ori în decursul campaniilor electorale. Diferența este că acum vectorul său este chiar un *insider*, un politician american care poate să garanteze că, odată ales, va aplica în România principiile, metodele și procedurile politice americane. Asocierea strânsă Roberts-America este așadar prima dintre ofertele pe care Lia Roberts le face potențialului electorat.

Corelată cu utilizarea imaginii SUA, cheștiunea capacității financiare a Liei Roberts este utilizată tot pentru a transmite un mesaj individualizator și a fixa candidatul în conștiința electoratului. Independența financiară a Liei Roberts este privită de către cei care contribuie la construcția imaginii sale ca o garanție pentru transmiterea unui mesaj care să exploateze avantajul comparativ pe care îl are Lia Roberts față de ceilalți politicieni în problema corupției, într-un moment în care majoritatea lor se confruntă cu acuzații de corupție venite dinspre societatea civilă.

2. Handicapuri

Primele două inițiative sunt destinate totodată să acopere câteva dezavantaje pe care Lia Roberts le are actualmente: posibilitatea ca ea să fie acuzată tocmai de necunoașterea realităților din România, lipsa de inserție în mediul politic românesc și lipsa de susținere din partea unei forțe politice recunoscute. În afară de acestea, Lia Roberts mai are de depășit

handicapul pe care îl constituie însuși gestul său – este ieșit din comun ca un politician de succes într-o țară să candideze într-o alta pentru o funcție publică. Din acest punct de vedere, ea poate intra în percepția populară ca nu mai mult decât un candidat exotic, deoarece, chiar dacă relativ „tânăr”, sistemul politic românesc este destul de solidificat să nu mai permită succese fulminante din partea unor persoane din afara sistemului – opțiunile sunt relativ fixe, iar electoratul resemnat, adică cel pe care intenționează să-l atragă viitoarea candidată nu este hotărâtor, mai ales în ceea ce privește președinția.

Un alt handicap peste care este dificil de depășit pentru Lia Roberts este că în România cultura politică nu oferă femeilor șanse semnificative în competițiile electorale. De asemenea, candidații independenți sunt percepuți ca niște excepții de la regula candidatului susținut de un partid și, în consecință, nu sunt votați.

3. Comportamentul estimat

Este de estimat că direcția principală a campaniei de comunicare și a celei electorale a Liei Roberts va fi înspre creșterea (într-o primă etapă) a notorietății pentru electorat. Aceasta va fi efectuată prin stabilirea unui set de mesaje (din care cu siguranță vor face parte cele trei amintite mai sus) simple și repetate.

Din punct de vedere al substanței discursului, principalul efort va fi direcționat înspre articularea unui set de propuneri de reformă radicală (deoarece însăși persoana care se propune electoratului dorește să întruchipeze ideea de reformă și să sublinieze avantajul pe care îl are că nu face parte din clasa politică românească). În cazul în care discursul dnei Roberts va fi axat pe valori preluate din discursul politic republican din SUA, este foarte probabil ca ele să fie receptate selectiv,

în sensul reținerii a ceea ce determină o consonanță cognitivă cu conceptele familiare publicului românesc – valorile de familie, credință, comunitate. În același timp, este posibil ca alte valori centrale ale discursului republican (individualismul, spiritul de inițiativă, restrângerea competențelor statului) să fie receptate negativ (mai ales în rândurile electoratului partidelor de stânga și PRM) sau, chiar dacă sunt receptate pozitiv (în partea dreaptă a spectrului), să nu fie suficiente pentru a convinge electoratul tradițional al PNL, PNȚCD sau Alianței Populare să o voteze pe Lia Roberts. În oricare din cazuri, perspectivele comunicaționale ale Liei Roberts sunt nesigure.

Concluzii și recomandări:

Gigi Becali are o serie de atuuri incontestabile la intrarea în viața politică, deocamdată necuantificate în ceea ce privește susținerea reală. Acestea derivă din tematica aleasă și din postura pe care a ales să și-o cultive la intrarea în politică, aceea de nou-venit și „om curat”, care au șanse de a fi receptate de un număr mare de potențiali votanți. Minusurile sale practice și comunicaționale sunt o slabă prestație publică, incoerența între sine și propriul partid, atitudinea condescendentă a mass-media, limitarea în ceea ce privește electoratul și riscuri în ceea ce privește receptarea sa ca individ corupt (rezultată atât din perceperea sa ca om bogat și asocierea implicită cu corupția, cât și din asocierea cu personaje de tipul Dumitru Dragomir, detestate de majoritatea suporterilor de fotbal). Acuzațiile de corupție însă, dacă vin din partea politicienilor, nu au șanse mari de a fi receptate ca atare, datorită faptului că clasa politică nu este percepută ca având un ascendent moral asupra unui individ în această problemă.

În ceea ce privește efectele, ele sunt des-

tul de greu de estimat în această etapă. Ca susținere, Becali are la dispoziție un segment limitat de votanți. Dat fiind profilul comunicațional, axat pe individ și nu pe partid, probabil că intrarea lui Becali va atrage la vot un număr de nehotărâți și de votanți care din diverse rațiuni nu mai votează cu Corneliu Vadim Tudor, în general oameni care nu consideră că au șanse de inserție și se identifică din acest motiv cu Becali. **Este de așteptat ca Becali să recruteze adepți din zona de intersecție PSD-PRM, unde există indivizi care nu se simt reprezentați în totalitate de nici unul dintre aceste partide. O altă consecință este că se va crea aglomerație în zona populistă a spectrului, unde Becali va concura, cu mijloace asemănătoare cu Corneliu Vadim Tudor și Traian Băsescu.**

Toate acestea funcționează în condițiile în care între PNG și Becali se realizează un cuplaj și se impun ca „marcă” politică pentru un oarecare segment de indivizi. Datorită faptului că PNG este un partid necunoscut și identificarea PNG - Becali nu există la nivelul electoratului și a faptului că Becali intenționează să candideze doar pentru un mandat parlamentar, neputând funcționa ca „locomotivă” pentru propriul partid din această poziție, orice altă variantă (Becali ca unic actor comunicațional, PNG fără nici un rol) exclude succesul electoral, în condițiile păstrării votului pe listă.

În viitorul apropiat, trebuie observată evoluția în ceea ce privește intențiile de vot față de Gigi Becali, atitudinea PSD urmând a se contura în funcție de această evoluție, care creează perspective în care Becali este util (restrânge voturile acordate PRM), neutru sau periculos (recoltează voturi de la PSD). Ca recomandare generală, atitudinea PSD față de acesta nu trebuie să meargă în direcția respingerii din principiu, ci în direcția unei conduite neutre.

Relația PSD cu Lia Roberts trebuie să fie, în principiu, una neutră, ca și în cazul Be-

cali, cel puțin până potențialul acestor oameni politici nu este sondat sistematic. Dat fiind faptul că aria vizată comunicațional de Lia Roberts nu se intersectează cu aria vizată de PSD – cu alte cuvinte, nu este plauzibil ca Roberts să atragă electori de la stânga cu un

discurs de dreapta – PSD nu trebuie să o considere competitor direct. și în cazul în care PSD este cel atacat, trebuie să se țină seama că actul respectiv nu va avea consecințe în ceea ce privește intențiile de vot pentru PSD din același motiv expus mai sus.
